

Podizanje Kristovih učenika u Hrvatskoj – II. dio

Jeremy Bohall
EPC Stijena Spasenja, Zagreb
jeremy.bohall@gmail.com

UDK: 27-27:27-31:27-4:277
Izvorni znanstveni članak
<https://doi.org/10.32862/k1.14.1.1>

Sažetak

Ovaj projekt istražuje kako Evanđeoska pentekostna crkva (EPC) danas u Hrvatskoj podiže učenike Isusa Krista. Cilj je pokazati da, unatoč smanjenoj učinkovitosti stvaranja i slanja Kristovih učenika, kako u svijetu tako i na lokalnoj razini, EPC ipak raspolaže znatnim resursima i potencijalom da i nadalje poslušno ispunjava Veliko poslanje. To se ovdje pokazuje kroz razmatranje teksta Matej 28,16-20 i pripadajuće povijesne definicije Kristova učenika, istraživanjem izvornog konteksta učenništva te kroz razgovor s nekoliko članova EPC-a. Kao rezultat ovog istraživanja, prepoznajem nekoliko razloga za značajno smanjen broj novih Kristovih učenika u Hrvatskoj, no kao primarni problem ipak se ističe pojava koju ćemo ovdje biti slobodni nazvati naivna neposlušnost. Ustvrdit ću da lokalne crkve u sustavu EPC-a nisu primjereno poučene kako na pravilan način podizati Kristove učenike. Ukazivanjem na važnost kvalitetnog poučavanja, gradnje odnosa i prakticiranja duhovnih disciplina, namjera mi je pokazati da unutar EPC-a postoji rješenje za problem nedovoljno učinkovitog učenništva.

Ključne riječi: učenik, podizanje učenika, Veliko poslanje, poslušnost, Crkva

1. Crkva: mjesto gdje se učenici podižu

Učenici su predani i poslušni nauku svoga učitelja. Kao što smo vidjeli u prvom dijelu ovoga članka,¹ ne samo što se Matejevo evanđelje u potpunosti slaže s ovakvom osnovnom definicijom učenika nego je i uvelike nadopunjuje. Poslanje u kojem nas Isus poziva da činimo sve narode Njegovim učenicima ujedno je vrhunac Matejeva evanđelja i primarna misija Crkve. Međutim, kako ćemo danas slijediti Isusa? Je li učitelj ovdje kako bi učenici mogli čuti Njegov zov i poći za Njime? Ako jest, kako? Držim da je Krist prisutan u svojoj današnjoj Crkvi. To u velikoj mjeri određuje kako ćemo čuti zov da slijedimo Isusa i napredujemo kao Njegovi učenici. Poimanje Kristove prisutnosti u Njegovoj Crkvi pruža nam jasan kontekst za podizanje učenika. U drugom dijelu poglavlja istražiti ću tri načina kako možemo biti učenici i podizati učenike: podučavanje, prakticiranje duhovnih disciplina i prijateljstvo s kršćanima.

1.1 Crkva: Mjesto gdje se nalaze Učitelj i učenik

Isus više ne prolazi pred ljudima u svome tijelu, kao što je to činio onda kada je pozvao Levija. Kako će onda potencijalni učenici danas vidjeti Isusa, čuti Njegov zov i poći za Njime? Gdje ćemo danas pronaći Isusa? Njemački luteranski teolog Dietrich Bonhoeffer (1959, 226) i pisac, vjerojatno, najutjecajnije knjige o ovoj temi vjeruje da u načelu nema razlike između Levija i nekoga danas tko je čuo Isusov poziv i odazvao mu se. Isto kao što su ljudi tada *vidjeli* i slijedili svoga Učitelja i povjerovali u Krista, današnji vjernik može *čuti* Riječ i vjerovati u Krista. To je jednostavno tako jer, za Bonhoeffera, Krist danas poziva svoje učenike propovijedanjem Riječi.

Bonhoeffer (1959, 226) potkrjepljuje svoj argument ističući da Isusovi prvi učenici nisu prepoznali Isusa kao Gospodina sve dok nisu primili Njegove zapovijedi. Dapače, prvo su vjerovali Njegovoj riječi te djelovali u vjeri, a potom su Ga prepoznali kao Krista. Isto vrijedi i za današnje učenike. "Ne možemo poznavati Isusa ako pritom ne poznajemo Njegovu volju." Prednost, dakle, ne postoji: i prvi učenici i današnji Kristovi sljedbenici mogu čuti Isusove zapovijedi te im se pokoriti ili se na njih oglušiti. Zato je Bonhoeffer (1959, 228) mogao reći: "Samo trebamo čuti Riječ i pokoriti se Kristovoj volji u svakom dijelu svjedočanstva Pisma u kojem je ona naviještena." Isus je prisutan u propovijedanju i poučavanju nadahnute Božje riječi.

1 Prvi je dio ovog članka objavljen pod imenom „Podizanje Kristovih učenika u Hrvatskoj” u *Kairosu: Evanđeoskom teološkom časopisu*, God. 13, broj 2, 2019.

Baptistički teolog Stanley Grenz (1994, 483) slaže se s time i objašnjava da se poslanje Svetoga Duha razlikuje od poslanja Isusa Krista. “Funkcija Duha posljedica je i ključna za funkciju Isusa, kojega On proslavlja (Ivan 16,14) i o kome svjedoči (Ivan 15,26).” Tako Grenz (1994, 630) smatra da je Isus po Duhu prisutan u Crkvi. “Kao dionici Svetoga Duha sudjelujemo u zajedništvu sa živim Bogom i postajemo zajednica Krista, našega Gospodina. Naše zajedništvo nije ništa manje doli naše zajedničko sudjelovanje u božanskom zajedništvu između Oca i Sina uz posredovanje Svetoga Duha.” Crkva je zajednica učenika s Kristom i jednih s drugima po prisutnosti Svetoga Duha.

Kristova prisutnost nije ograničena građevinama, određenom denominacijom niti tradicijom. Dapače, Isus je prisutan u poučavanju i propovijedanju Biblije. Prisutan je ondje gdje se dvoje ili troje okupe da mole u Njegovo ime (Mt 18,20). Prisutan je i ondje gdje se obavlja Gospodnja večera i krštenje pod usmjerenjem Božje Riječi (Gal 3,27; Rim 6,3). Po Svetom se Duhu, koji prebiva u vjernicima i u Kristovu tijelu, učenici Isusa Krista osposobljavaju da mogu čuti zov svojeg Učitelja i slijediti Ga onako kako su to činila prva dvanaestorica Isusovih učenika.

To ne znači da je Krist *isključivo* prisutan kad se Crkva okupi ili za vrijeme propovijedi. Budući da Duh živi u vjernicima (Rim 8,9-11), učenici mogu doživjeti Isusovu nazočnost i izvan zajedničkih okupljanja. Kao što ću u nastavku objasniti, duhovne discipline igraju važnu ulogu pri pomaganju učenicima da nauče kako se sve više oslanjati na Učitelja i izvan tjednog bogoslužjenja te zajedništva s drugim učenicima. Ipak, potvrđujem Bonhoefferovu (1959, 242) tvrdnju da je “nemoguće postati novi čovjek kao osamljeni pojedinac”. Stoga, nužno je da Isusovi učenici pripadaju Kristovu tijelu: zajednici “pozvanih (od izvornog pojma “*ekklesia*”...)” (Guinness 1998, 30). Nitko ne može slijediti Isusa ako nije združen s Kristom. Oni koji idu za Isusom – pripadnici Kristova Tijela – po svojoj naravi će sudjelovati u zajedništvu vjernih gdje će štovati, učiti i služiti svojem Gospodinu. Odanost Kristu iziskuje vjernost Crkvi.

Ovo nosi velike posljedice za postajanje učenikom i za podizanje učenika. Budući da je njihov Učitelj u Crkvi, prisutan u poučavanju Riječi i u zajedništvu sa svojim narodom, učenike Isusa Krista možemo definirati isto kao i prvu dvanaesticu. Današnji učenici Isusa Krista staju uz svojeg Učitelja i nastoje vršiti sve što im je zapovjedio. Osim toga, pozvani su podizati učenike baš kao što su i prva dvanaestorica bila pozvana činiti. I, konačno, budući da učenici slijede Isusa u sklopu Kristova tijela, “Matejevo Veliko poslanje *najveća* je dužnost Crkve” (Foley 2017, 13). Isusovi su učenici pozvani biti, a samim time i rasti, kao učenici, koji će k tome podizati učenike. Takva je narav sljedbeništva s Isusom. Stoga, vrlo je važno razmotriti kako možemo podizati učenike.

1.2 Kako ćemo podizati učenike?

Biti učenik i podizati učenike predstavlja proces. Neki učenici su zreli,iskusni i prokušani, dok su drugi novopečeni Isusovi sljedbenici, koji su tek počeli u vjeri i poslušnosti slijediti svoga Učitelja. Ima i onih koji se još nisu odazvali Isusovu pozivu. Neki, koji su postali učenici prije nego što su povjerovali, opisuju svoje iskustvo kao “učeništvo koje ih je dovelo k vjeri” (vidi Foley 2017, 88). Sjećajući se kako je Matej isticao napredovanje u spoznaji putem susreta s Isusom Kristom i Njegovim učenjem, rast i razvoj sastavni su dio učenikova bića. Stoga će učenik, u pravilu, s vremenom postajati zreliji nego što je bio u ranijim razdobljima života. Wilkins (1992, 312) to povezuje s novozavjetnom temom naravi Božjeg Kraljevstva koje je “već ovdje / još nije stiglo”. Primjerice, Petar je bio učenik od trenutka kad se odazvao Isusovom pozivu i pošao za Njime. Međutim, tada *još nije bio* zreo učenik. Iskustvo slijeđenja Isusa i brojni susreti koje je Petar doživio sa svojim Gospodinom nadopunili su stare spoznaje novima (Mt 13,51-52), zbog čega je mogao izrasti u zrelog učenika.

Upravo je na to Pavao mislio u Filipljanima 3,7-14, gdje je pisao sa stajališta osobe koja već jest učenik. **Da bi mogao napredovati, Pavao se morao usredotočiti na Učitelja.** Učenici teže k rastu i zrelosti, a ne ka stagnaciji. **Smatram da postoje tri temeljna načina kako učenici rastu unutar Kristove crkve:** podučavanje / propovijedanje, prijateljstvo i duhovne discipline. U nastavku ću opisati svaku od ove tri kategorije, objašnjavajući njihov značaj za podizanje učenika.

1.2.1 Podučavanje / propovijedanje

Nadovezujući se na opažanja iz prve cjeline članka, “osnovni način podizanja učenika je podučavanje” (Witherington III 2006, 534). Ako se Božja riječ ne propovijeda niti ne podučava, nema podizanja učenika Isusa Krista. To ne znači da Gospodnja večera, liturgija, štovanje glazbom, molitva, zajedništvo i drugi elementi, koji se inače povezuju s okupljanjima zajednice, nisu čimbenici u podizanju učenika. Zapravo, to znači da zajedničko štovanje, iako predstavlja bitan dio zajedničkog života učenika u poslušnosti Bogu, nije najbitniji dio *podizanja* učenika. Podizanje učenika može doći i dolazi tijekom zajedničkih bogoštovlja, ali se, svakako, ne događa isključivo ondje. Podučavanje je, u raznim kontekstima, *najvažniji* element u podizanju učenika.

Timothy Keller (2015, 4) razaznaje tri stupnja “službe Riječi” u koje su članovi Crkve uključeni. Treći stupanj, onaj najformalniji, jest javno propovijedanje i izlaganje Biblije pred okupljenim ljudima. Slušanje propovijedane Božje riječi na bogoštovlju dio je postajanja učenikom i podizanja učenika. Božja riječ je “živa i djelatna” (Heb 4,12). Stoga, biblijska istina nije tek “pasivni predmet ispitivanja i izlaganja. Riječ je ta koja ispituje nas... Krist ostaje djelatna u svojoj Riječi i obavlja božanske zadaće koje onaj koji izlaže Riječ nema niti pravo niti sposob-

nost poduzeti” (Chapell 2005, 28). Slušanje propovijedane Božje riječi, a shodno tome i redovito susretanje s Kristovim učenjem, vitalan je čimbenik u poimanju i vršenju svega što nam je zapovjedio (Mt 28,20). Drugi stupanj odnosi se na Isusove učenike koji posjeduju jedan od brojnih verbalnih darova: savjetovanje, upućivanje, podučavanje ili svjedočenje. Oni se ispoljavaju u raznim oblicima: lekcijama, predavanjima i razgovorima u kojima se izlaže Božja Riječ. I na kraju, najneformalniji od ova tri stupnja jest prvi, gdje se o Bibliji diskutira u osobnim razgovorima. Pavao poziva sve vjernike da neka “Riječ Kristova u svem bogatstvu prebiva u vama! U svakoj se mudrosti poučavajte i urazumljajte!” (Kol 3,16).

Svrha isticanja različitosti između raznih oblika poučavanja jest činjenica da ne trebamo očekivati da će do transformacije života doći samo po propovijedanju. “Moramo se čuvati stava da nedjeljna propovijed može ponijeti cjelokupni teret službe Riječi u bilo kojoj crkvi” (Keller 2015, 5). Uz to, ona skreće učenicima pozornost na činjenicu da ne moraju imati pastora, propovjednika, pa čak niti vođu kako bi mogli podizati učenike. Podučavanje je neizbježno pri podizanju učenika Isusa Krista.

1.2.2 Duhovne discipline

U Propovijedi na gori Isus je pretpostavljao da Njegovi učenici prakticiraju duhovne discipline. Umjesto da kaže: “ako molite”, Isus je govorio: “*kad* molite” (Mt 6,5.7) i “*kad* postite” (Mt 6,16.17) (moj naglasak). Kao što Foster (1988, 3) opaža, **ove su se discipline tako često prakticirale da nije bilo čak ni nužno objašnjavati kako se obavljaju.** Nakon opažanja u trećem poglavlju kako su Isusova djela dokazivala Njegove riječi, Isusovo učenje o molitvi i postu ispoljavalo se u Njegovim postupcima (Mt 4,2; Lk 5,16; Mk 1,35). Kao što se Isus oslanjao na Oca prilikom službe na Zemlji, Isusovi učenici trebali su se ugledati na to kako se njihov Učitelj oslanja na Boga u molitvi, na Njegovo poznavanje Pisma i prakticiranje drugih duhovnih disciplina.

Možda je to samo sretna slučajnost da su na engleskom jeziku riječi “učenik” (*disciple*) i “disciplina” (*discipline*) toliko bliske. “Učeništvo podrazumijeva disciplinu! Bez discipline nismo učenici” (Edman 2012). Kad je riječ o Isusovoj zapovijedi da učimo ljude “čuvati *sve* što sam vam zapovjedio”, **Isusovi učenici** shvaćaju kako postoji jaz između stvarne poslušnosti i očekivane poslušnosti. Ovdje učeništvo stupa na scenu. Dallas Willard (2006, 150) definira disciplinu kao “djelatnost u našoj moći — nešto što možemo učiniti — što nas dovodi do točke gdje ćemo moći učiniti ono što, trenutačno, izravnim naporima, ne možemo.” Duhovne discipline služe kako bi učenik aktivno učio, rastao i napredovao u zajedništvu s Učiteljem. Odanost Isusu Kristu i poslušnost Njegovoj Riječi iziskuje disciplinu.

Unatoč činjenici da nije uvijek lako prakticirati duhovne discipline, njihova je

svrha donijeti nam veće ispunjenje u našem Učitelju. “Radost je misao vodilja svih disciplina. Svrha disciplina jest oslobađanje od zagušujućeg robovanja vlastitim interesima i strahu. . . Pjevanje, plesanje, pa čak i vikanje obilježja su disciplina duhovnog života” (Foster 1988, 2). Na koncu, discipline ne treba prakticirati kako bismo postali discipliniraniji ili, pak, bolji ljudi. Osmišljene su tako da pomognu učenicima da sazriju u upoznavanju svojeg Učitelja. “Alternativa tome je stagnirajuće, nezrelo kršćanstvo koje ne donosi mnogo roda” (Foley 2017, 106). Oni koji su promišljali i naširoko pisali o duhovnim disciplinama, savjetuju učenike da s pronicavošću otkrivaju koje discipline su prikladne za njihovo zajedništvo s Isusom.

1.2.3 Prijateljstvo

Isus je uvijek bio sa svojim učenicima. Osim što ih je podučavao, učenici su jeli, hodili, ribarili, molili i služili uz svog Učitelja. Kao što su oni trenuci kad bi se Isus povukao nasamo i molio Ocu bili poučni, tako se Njegovi današnji sljedbenici trebaju ugledati i na to koliko je vremena Isus provodio s učenicima.

Kad Pavao započinje svoje drugo pismo Timoteju, jasno je da je starješini itekako stalo do svoga brata: “Zahvalan sam Bogu, kojemu onamo od predaka čiste savjesti služim, dok te se neprestano spominjem u svojim molitvama noć i dan. Sjetim se tvojih suza i zaželim vidjeti te da se napunim radosti” (2 Tim 1,3-4). Njihovo se prijateljstvo temeljilo na rodbinskim vezama, suradnji na putovanjima i zajedničkom trpljenju za Evanđelje. Premda je Pavao bio ovlašten propovijedati (što je često i činio), njegova komunikacija s Timotejem je na drugom ili čak trećem stupnju službe Riječi, što nam pokazuje važnost prijateljstva u podizanju učenika.

Prijateljstvo je idealan kontekst za osobno razotkrivanje. U svojoj knjizi *Anatomy of the Soul* (Anatomija duše), Curt Thompson (2010, 24) tvrdi da je mjera u kojoj smo spoznati od Boga usko povezana s time koliko poznajemo svoje prijatelje i koliko oni poznaju nas: “Vaš odnos prema Bogu direktan je odraz dubine vašeg odnosa prema drugima.” To ne znači da će svi učenici biti međusobno bliski, ali zato znači da će učenik imati jednog ili više drugih učenika u čijem društvu može biti ranjiv. Bonhoeffer (1954, 116) u knjizi *Zajednički život* pokazuje koliko su braća (ili sestre) važni:

Tko nam može jamčiti da u ispovijedanju i oproštenju svojih grijeha nemamo posla sami sa sobom, nego sa živim Bogom? Bog nam pruža takvu sigurnost preko našeg brata. **Naš brat razbit će krug samozavaravanja. Čovjek, koji priznaje svoje grijehe u prisutnosti brata, zna da više nije sam sa sobom, nego doživljava Božju prisutnost u realnosti druge osobe.**

Iako Bonhoeffer ovdje konkretno govori o disciplini ispovijedanja grijeha, poenta o Božjoj prisutnosti u realnosti druge osobe vrijedi za svaku aktivnost u koju se Isusovi učenici zajednički upuštaju. Niti nužnost bliskog prijateljstva vrijedi samo

za određeno razdoblje učenikova života. Prijateljstvo je najugodniji kontekst unutar kojeg oni koji nisu postali Isusovi učenici mogu učenjem doći do vjere jer su u okruženju u kojem mogu bez rizika postavljati pitanja. Ono je potrebno i najzrelijim učenicima. Mnogi ugledni mislioci i pisci o podizanju učenika i sami su imali bliske prijatelje: Dietrich Bonhoeffer je imao Eberharda Bethgea, C. S. Lewis se povjeravao Tolkienu, Dallas Willard imao je Richarda Fostera.

Između tri glavna aspekta podizanja učenika, koje smo ovdje istaknuli, prijateljstvo povezuje podučavanje i discipline. Podučavanje se često obavlja u grupama (velikima i malima), a discipline nasamo. Prijateljstvo omogućuje učeniku da shvati učenje i bude iskren po pitanju prakticiranja (ili neprakticiranja) discipline. K tomu, ono pruža sigurno okruženje za postavljanje pitanja i odgovaranje na njih. Postajanje učenikom i podizanje učenika, premda se uvijek obavlja u Crkvi, često je potpomognuto bliskim prijateljstvom.

1.3 Zaključak

Učenici Isusa Krista prianjaju k svome Učitelju. **Njihova odanost vidi se u poslušnosti Kristovom nauku.** Učenici su, dakle, svjesni kome su odani i svjesno se drže naputaka koji su im dani. Učenici su ujedinjeni među sobom i s Kristom po Svetom Duhu. Budući da je Krist prisutan u svojoj Crkvi, umjesto da *odlaze* u Crkvu, učenici Isusa Krista su, po naravi, *pripadnici* Kristova tijela. Kao takvi, čuju zov da pođu za Isusom Kristom, da uče i sazrijevaju. Isto tako, unutar Crkve se podižu i novi učenici. Tri osnovna načina na koja se podižu učenici jesu propovijedanje, prakticiranje duhovnih disciplina i uključivanje bliskih prijateljtava. Ove komponente predstavljaju ključne čimbenike u procesu učenja, sazrijevanja i vršenja svega što je Isus zapovjedio. Kako bismo mogli ugraditi ovu spoznaju u odgovor na poteškoće pri podizanju Kristovih učenika u Hrvatskoj, istražiti ću konkretni kontekst kojim se bavi ovaj projekt.

2. Procjenjivanje odziva EPC-a na Veliko poslanje

Nakon što smo stekli temeljni uvid u Veliko poslanje zabilježeno u Mateju i utvrdili da i današnji učenici mogu i trebaju slijediti svoga Učitelja, osvrnut ću se na situaciju s podizanjem učenika u Evanđeoskoj pentekostalnoj crkvi (EPC) u Hrvatskoj. Da bih utvrdio podiže li netko nove učenike, razgovarao sam s osam članova EPC-a: muškarcima i ženama raznih generacija i iz raznih geografskih područja države. Slijede priče i anegdote članova crkava koji su iznijeli vlastita

pozitivna i negativna iskustva vezana uz temu.² Ove riječi, misli i uvjerenja otkrivaju živopisne priče o tome što znači biti učenik i podizati učenike. Ovo poglavlje sastoji se od sljedećih usporednih spoznaja.

Iako je moje iskustvo protkano kroz tekst, moji sugovornici govore u svoje ime. Ako nije naznačeno, gledišta koja su ovdje izražena, njihova su. Da bih sačuvao njihovu anonimnost, dao sam pseudonim svakom sugovorniku. Kratki opisi glede njihova spola, dobi i / ili položaja u društvu istiniti su i cilj im je pružiti zaledinu njihovim riječima. Do kraja ćemo steći sliku koja će nam pomoći da procijenimo kako se pokret EPC-a može vjernije odazvati Velikom poslanju. Cilj mi je u ovom poglavlju jasno iznijeti misli, uvjerenja i priče ovih članova Crkve kako bi se rješenja u posljednjem poglavlju temeljila na realističnom shvaćanju situacije. Započet ću s kratkom poviješću pentekostalizma i EPC-a, koja je potrebna za shvaćanje konteksta obavljenih razgovora.

Pentekostalizam je nastao u SAD-u početkom 20. stoljeća. Proistekao je iz Pokreta svetosti, američkoga metodističkog fenomena iz 19. stoljeća, i ubrzo se proširio po cijelom SAD-u te postao globalni pokret (vidi Synan 1984, 836). Ono što smatramo “kolijevkom pentekostalizma” predvodio je William Joseph Seymour u ulici Azusa Street u Los Angelesu 1906. godine (vidi Hollenweger 1997, 20). Kako je pentekostalizam brzo rastao i širio se po svijetu, došlo je do raznih raskola oko teoloških kontroverzi i osobnih sukoba, što je dovelo do nastanka raznih grana Pentekostalne crkve (vidi Synan 1984, 838). Iako još nije napisana puna povijest ovog pokreta u Hrvatskoj, sačuvane su najbitnije pojedinosti iz njegove, relativno kratke, povijesti. Do 1939. godine pentekostanci su se pojavili u istočnohrvatskom gradu Osijeku, gdje je održano prvo krštenje u rijeci Dravi i gdje je otvoreno više crkava (vidi Kolarić 2005, 599). EPC je danas jedna od najvećih protestantskih denominacija u Hrvatskoj, koja je poglavito rimokatolička zemlja. Tijekom osamdesetak godina svojeg postojanja EPC je porastao s nekolicine njemačkih vjernika, otjeranih iz lokalnih crkava, u državno priznati pokret s crkvama i zajednicama po cijeloj Hrvatskoj.

2.1 “Učenik”

Svaki intervju smo započeli diskusijom o riječi “učenik”. To i nije bilo tako lako jer su neki od razgovora bili uglavnom na hrvatskom, dok su drugi bili na engleskom. Uskoro sam uvidio da ću morati razjasniti hoćemo li koristiti engleski prijevod grčke riječi μαθητής ili hrvatsku riječ “učenik”. Kao i na grčkom, hrvatski glagol “učiti” i imenica “učenik” usko su povezani. Njihova povezanost vidi se

2 Razgovori su obavljeni anonimno, zbog čega ne koristimo osobne citate.

u definiciji riječi “*učenik*”: “onaj koji uči, polazi školu” (Hrvatski jezični portal). Za razliku od pojma “disciple” na engleskom jeziku, i “*učenik*” i “*učiti*” često se koriste u svakodnevnom hrvatskom govoru. Jednostavna pretraga na Googleu donosi pojmove “**apprentice**”, “**learner**”, “**pupil**”, “**schoolboy/girl**”, “**student**” i “**disciple**” kao engleske prijevode riječi “*učenik*”. Ove ideje slažu se s definicijama koje su mi rekli sugovornici. Neki su odgovorili da je *učenik* onaj tko uči; drugi su, pak, rekli da *učenik* mora imati učitelja. Neki su u svojim definicijama spomenuli riječi “proces” i “progres”. Ostali su istaknuli kako učenik živi prema Bibliji i uvjerenjima lokalne crkve čiji je član.

Pentekostalci uglavnom pridaju veliki značaj Bibliji. Neki su poznati po tome što dosljedno čitaju Pismo i žarko ga proučavaju (Kolarić 2005, 590).³ Zbog svog uvjerenja da iskustvo 120 učenika na dan Pedesetnice treba biti normativno za sve kršćane (vidi Synan 1984, 836), pentekostalce se nakon obraćenja potiče da teže za krštenjem Svetim Duhom i često se mole za to. Zajednička molitva i proučavanje Biblije obilježavaju strukturu većine pentekostalnih tjednih sastanaka u Hrvatskoj. Bogoslužja se uglavnom održavaju nedjeljom ujutro ili navečer, dok se tijekom tjedna vjernici okupljaju na molitvenim sastancima i proučavanju Biblije. Upravo na ovim sastancima ističe se praksa štovanja Boga, molitve za druge i proučavanja Biblije. Čak i u lokalnim crkvama s opadajućim članstvom uglavnom se poštuju tri glavna sastanka, čak i kada su molitveni sastanci i proučavanje Biblije spojeni u jednom sastanku. Iskustvo mi pokazuje da nije neuobičajeno da se dvoje ili troje vjernika okupi na molitvu i da se pritom riječi iz Mateja 18,20 navode kao temelj za duhovnu narav sastanka. Koliko god to bilo predvidivo, ovo nam pokazuje da članovi EPC-a u cijeloj Hrvatskoj općenito stavljaju naglasak na okupljanje oko Pisma i molitvu u kontekstu lokalne crkve. Sastanci se održavaju bilo da sudionici govore u jezicima i traže krštenje Svetim Duhom ili ne.

Stoga, Biblija i vođe mjesne crkve određuju kako će se crkvena zajednica i pojedinci u crkvi vladati. Više sugovornika izjavilo je da biti učenik znači podložiti se shvaćanju Biblije kakvo vlada u mjesnoj crkvi. U slučaju autonomnih mjesnih crkava to znači da tumačenje Biblije i teologija mogu – što se i događa – varirati od zajednice do zajednice. To ne znači da zajednice unutar pokreta ne dijele iste temeljne vrijednosti, viziju i misiju. Ipak, u zajednicama EPC-a potiču se različita doktrinalna shvaćanja, načini bogoštovlja i prilike za misiju. Tako je pokoravanje vodstvu crkve često ključno za pripadanje zajednici. Dok su pojedini sugovornici

3 Ovu tvrdnju valja kvalificirati priznanjem da mnogi pentekostalci ne čitaju i ne proučavaju Pismo onako žarko kako to Kolarić tvrdi. Ipak, snažan naglasak na Bibliju, koji se očituje u načinu organiziranja tjednih bogoslužja, pokazuje da su čitanje i proučavanje Svetog pisma istinske pentekostalne vrijednosti.

razmišljali o tome što znači biti učenik, svjesno su razmišljali o tome kako njihova mjesna crkva definira i prihvaća Veliko poslanje.

EPC kao pokret definira *učenika* kao “sljedbenika koji u svojim riječima i djelima želi postati sličan svojem učitelju” (Balog 2009, 169). Ovu definiciju nalazimo u *Temeljnim istinama Svetog pisma*, priručnika u kojem se iznose opća vjerovanja pokreta EPC-a. Naglasak na evangelizaciju proteže se kroz cijeli priručnik. U najduljem odjeljku, koji je posvećen misiji ove crkve, *Lausanski zavjet* preveden je od riječi do riječi.⁴ U uvodu u *Zavjet* stoji: “odlučni smo u tome da, po Božjoj milosti i pokornosti Kristovoj zapovijedi, proglasimo (Evandjelje) svemu svijetu te u svim narodima učinimo njegove učenike.” U četvrtom članku pod naslovom “Suština evangelizacije” navodi se kako evangelizirati znači “naviještati Radosnu vijest. . .” Potkraj članka piše: “U proklamaciji evandeoskog poziva nemamo slobodu zatajiti cijenu učenitva. . . Rezultat evangelizacije uključuje poslušnost Kristu, priključenje njegovoj Crkvi i odgovorno služenje u svijetu.” Ovaj priručnik se nikako ne nalazi na svačijoj polici. Prije se radi o zgodnom resursu nego obveznom štitu, a svakako nije u pitanju katekizam koji treba naučiti napamet.

2.2 Odazivanje Velikom poslanju

U početku razgovora upitao bih sugovornike što misle, što znači biti poslušan Velikom poslanju iz Mateja 28,18-20. Njihovi odgovori mogu se podijeliti u tri glavne kategorije: evangelizacija, programi učenitva i osobni odnosi fokusirani na pomaganje učenicima u zajedničkom rastu. Neki su smatrali da podizanje učenika obuhvaća više ovih ideja. Općenito, ona kategorija koju bi sugovornik prihvatio u početku utjecala bi na njegov odgovor sve do kraja razgovora. Primjerice, jedan sugovornik je smatrao da podizati učenike znači pomoći nevjerniku da postane kršćanin (evangelizacija) pa se tužio na umanjivanje značaja ulične evangelizacije danas u odnosu na deset godina ranije. Drugi je sugovornik govorio o nekadašnjoj uspješnosti seminara učenitva održavanog u njegovoj lokalnoj crkvi za nove vjernike koji su se željeli krstiti. Međutim, razočaralo ga je što njegova crkva, zbog premalog broja radnika, nije u mogućnosti nastaviti s predavanjima nakon krštenja. Kad sam objedinio sve razgovore, poslušnost Velikom poslanju uglavnom se poklapala sa službenom izjavom navedenom u *Temeljnim istinama Svetog pisma*. Prema mišljenju ispitanika, podizanje učenika obuhvaća evangelizaciju i podučavanje, a rezultat je poslušnosti Isusu.

Kako se naša diskusija okretala od definiranja *učenika* i shvaćanja Velikog

4 Prijevod na hrvatski objavljen je u *Kairosu*: <https://hrcak.srce.hr/29406>

poslanja na ocjenjivanje stanja u EPC-u, postalo je očito da smo se uhvatili ukoštac s kompleksnim pitanjem. Svi su se uglavnom složili da se u Hrvatskoj podižu učenici, ali da se to ne odvija onako kako bi trebalo. U tome su se svi ispitanici složili. Dapače, svaki je od njih naveo različite stvari za koje zna, a koje pokazuju da EPC svjesno potiče podizajne učenika. Nitko od njih nije smatrao da je mjesna crkva potpuno promašila cilj. Među većim brojem primjera nalazi se i nedavna inicijativa s ciljem osposobljavanja mladih da postanu oni koji će podizati učenike, novi klubovi za propovijedanje, predavanja o učeništvu za nove vjernike koji se žele krstiti i ulične evangelizacije u raznim dijelovima zemlje. Neki su istaknuli kako im je mentoriranje pomoglo da postanu zreliji učenici. Jedan je sugovornik protumačio da su cjelokupni naponi Crkve usmjereni na podizanje učenika. Kako su sugovornici počeli iznositi osobna iskustva, isplivala je i tema međuljudskih odnosa.

2.3 Zajednički nazivnik: međuljudski odnosi

Osobito živopisnu priču čuo sam od studenta po imenu Matko, koji je ustvrdio kako je njegovo učeničko putovanje krenulo od kuće. Matkova je obitelj bila vrlo aktivna na crkvenim događajima, ali upravo su zajedničko redovito čitanje Biblije i molitva kod kuće ostavili najveći dojam na njega u djetinjstvu. Tijekom odrastanja mogao je pratiti razvoj svojeg učenništva preko važnih prijateljstava koja je imao. Razlika između prijatelja i mentora često je bila nejasna. Više ovih važnih osoba utjecalo je na njegovu odluku da počne slijediti Krista kao adolescent, kad se i krstio. Kad bi otišao u posjet obitelji, Matko bi vodio dnevne pobožnosti kakve su njegovi roditelji vodili dok je bio mali. K tomu, pokrenuo je nekoliko sastanaka za nove vjernike koji su se pripremali za krštenje. U svim tim događajima, nisu tjedni sastanci u crkvi bili ono najvažnije za njegov učenički napredak niti je on počeo podizati druge učenike unutar crkvenih zidina. Upravo su neformalni razgovori, s osobama kojima je vjerovao, često do kasno u noć, najviše utjecali na njegovu odluku da pođe za Isusom. Ti su razgovori bili ispunjeni pitanjima. I zbilja, potkraj našeg razgovora napomenuo je kako je to što je imao osobu od povjerenja, koja mu je postavljala pitanja koja su ga navodila na samoispitivanje i daljnje razgovore, bilo ključno za njegov proces nastajanja učenikom.

Za bračni par Nou i Tamaru je promatranje života drugih ljudi, učenje na njihovim greškama i uspjesima te razgovaranje o njihovim problemima bilo ono što je pokrenulo promjene u kritičnim trenucima njihovih života. Oni, zauzvrat, žele pružiti isti uzor drugima — ne savršenstvo, nego iskrenu želju da vjerno slijede Isusa. Često pozivaju mlade ljude na ručak ili kavu kako bi se bolje upoznali. Iako služe kao voditelji crkve, sve se više smatraju neformalnim mentorima — uzorima ljubavi, kako bi i drugi mogli htjeti još više voljeti Isusa i druge. Imaju

iskustva u radu s tinejdžerima i studentima, i doživjeli su i pozitivne i negativne rezultate u svom radu. Teško je procijeniti što se točno pokazalo djelotvornim i iz kojeg razloga. Razlog je djelomično i u tome što, iako su imali prilike ugledati se na one iskusnije, nijedno od njih nije imalo nikoga tko bi ih ciljano usmjeravao. Kao učenici koji su odrasli i sazreli, morali su to samostalno naučiti.

Luka, mladi poslovni čovjek, smatra da učenje počinje prijateljstvom. Stvaranje učenika od onih koji još ne vjeruju započinje s oponašanjem Krista. Kad osoba postane učenik, tada mjesna crkva mora postati dominantni kontekst za podizanje učenika. Učenik treba naučiti kako procesuirati svoje doživljaje kroz prizmu Crkve, umjesto isključivo vlastitih stajališta ili mišljenja svojih roditelja. Crkva treba biti usklađena sa svakodnevicom društva u kojem se nalazi. Kao što učenik treba biti više okrenut Crkvi, tako i Luka smatra da Crkva treba biti usklađenija sa svakodnevnim životom kako bi učenik mogao pronaći svoje mjesto u njoj. Ako se Crkva organizira isključivo oko nedjeljne propovijedi, tada joj učenik neće moći doprinosti u situacijama koje proživljava. Luka vjeruje da, samim time, i Crkva mora biti više okrenuta Bibliji. Ako želimo da učenici rastu, moramo poticati podučavanje i učenje. Razumijevanje Biblije, Crkve i vlastitog položaja u Crkvi ključno je kako bismo bili dobri učenici Isusa Krista i dobri učitelji za nove učenike. Njegovo je mišljenje da EPC u Hrvatskoj nije uspjela. Ne posjeduje adekvatno shvaćanje kulture u kojoj se nalazi niti se u njoj ne vrše snažni, univerzalni naponi za podizanje učenika.

Matko, Noah, Tamara i Luka su istaknuli značaj međuljudskih odnosa. Svi oni vjeruju da je istinsko prijateljstvo važno za postavljanje pitanja, za prikazivanje Isusa primjerom i za vođenje drugih učenika kroz svakodnevni život. Ipak, kao što smo rekli, u EPC-u se mnogo polaže na tri tjedna zajednička sastanka. U neformalnom razgovoru što sam ga vodio izvan ovih intervjua, više članova EPC-a razgovaralo je o tome kako mnogi pastori i vođe, koji su spremni predati svoju službu ili Crkvu sljedećem naraštaju, nemaju bliskih prijatelja. Jedan mladi pastor kimnuo je u znak slaganja, navodeći kako u Pentekostalnoj crkvi vlada nepisano pravilo da ne trebate nikome dopustiti da vam se previše približi kako vas ne bi smatrali slabim vođom. "Kako će propovjednik propovijedati", objašnjavao je pastor, "ako zajednica zna za njegove nesavršenosti?" Čini se da se stariji vođe crkava namjerno klone bliskih prijateljstava.

2.4 Rješenja

Dok su moji ispitanici razmišljali o rješenjima problema koje su naveli, jedna od prvih stvari koja im je pala na pamet bilo je prijateljstvo. Matko se sjetio da je odbio ponudu čitati Bibliju redovno s relativno nepoznatom osobom koja je

pokrenula sastanke. To mu se nije sviđjelo, ne zato što je smatrao da se ne treba uključivati u takav odnos, nego zato što nisu bili prijatelji. Osjećao se tako unatoč činjenici da je u vlastitoj obitelji i mjesnoj crkvi samostalno pokretao molitve i dnevne pobožnosti. Za njega je utvrđeno prijateljstvo temeljno za podizanje učenika u okviru osobnog odnosa. Više je osoba spomenulo da je u Hrvatskoj prijateljstvo najbolji kontekst za evangelizaciju.

Luka je istaknuo kako je važno razumjeti da je podizanje učenika proces. Njegovo je mišljenje da se u EPC-u naglašavaju brzi rezultati. Uvjeren je da Crkva mora postati svjesna koliko je podizanje učenika dugotrajan proces. Ovo je usko povezano s učenjem mjesne crkve. Teologija prosperiteta, među ostalim doktrinama koje se katkad mogu zateći u karizmatskim krugovima, mogu težiti k trenutačnim, vidljivim rezultatima. EPC nije otporna na takve utjecaje. Kao što sam već spomenuo, bilo je onih koji smatraju da dosljedno biblijsko propovijedanje može dovesti do niza pozitivnih promjena koje bi dovele do toga da EPC počne gledati na podizanje učenika kao na proces.

Neki su resursi ostali neiskorišteni. Kao što sam već spomenuo, Ivan je sugerirao da postoji izvjestan manjak suradnje između mjesnih crkava i teoloških škola. Tamara se požalila kako vođe koji su pred mirovinom nisu adekvatno upotrebljavani. Dok je razmišljala o situaciji, spomenula je kako nam je na raspolaganju čitavo blago iskustva koje odlazi u propast jer ne tražimo savjete veteranskih slugu u EPC-u. Jedan je pastor napomenuo kako je prevedeno mnogo knjiga koje nitko ne čita. Više je njih govorilo o tome kako u ovako, relativno, maloj državi članovi EPC-a žive blizu jedni drugima i mogu se često sastajati. Luka je spomenuo resurs u vidu ljudi u crkvama. Time je htio reći da ljudi čekaju da ih se nauči što i kako da čine. Zajednice EPC-a u Hrvatskoj nisu bez resursa.

2.5 Zaključak

Noah i Tamara, koji su ponudili najranjivije spoznaje, potkraj diskusije iznijeli su neke svoje probleme i dvojbe. Unatoč svojim sumnjama, bili su pozitivni. Da, slika jest siva. Međutim, imaju iskustva, rastu i žarko žele da i drugi slijede Isusa i budu sve poslušniji. Njihov transparentni ton i želja da i drugi postanu bliži svojem Učitelju uvjerali su me u njihovu odanost Isusu Kristu. Sve troje smo nakon razgovora bili optimistični. I, zbilja, imamo razloga za nadu. Mnoge od tih razloga vidimo u istinskim učenicima koji traže pomoć Duha u svojem rastu i nastojanjima da učine i druge učenicima. Prije posljednjeg poglavlja ovog projekta, vjerujem da možemo učiti od pozitivnih elemenata; EPC u Hrvatskoj je autentično domaća, ona raste i vode je mladi kojima je žarko stalo do podizanja učenika Isusa Krista. Međutim, i sami možemo napraviti korak prema naprijed

tako što ćemo se suočiti s onim u čemu smo slabi i pronaći biblijska, teološka, pa čak i kulturološka rješenja za prepreke koje nas onemogućuju da podizemo učenike onako kako bismo trebali.

3. Put prema naprijed

Evanđeoska pentekostalna crkva (EPC) u Hrvatskoj uglavnom je neuspješna u vršenju Velikog poslanja u vidu podizanja učenika. Kao što sam već rekao, radi se o globalnom problemu. Mnogi pripadnici EPC-a vjeruju da ni naš mjesni pokret nije iznimka. Time se ne žele zanemariti brojni ohrabrujući primjeri podizanja učenika unutar pokreta. U prethodnom sam dijelu članka naveo nekoliko pozitivnih znakova koji pokazuju da crkve i pojedinci vrše Veliko poslanje. Ipak, sve osobe s kojima sam razgovarao priznale su da posla još ima. Problem je jasan: mjesne crkve EPC-a diljem cijele Hrvatske ne odazivaju se adekvatno pozivu koji je Isus Krist uputio svojim učenicima. Podizanje učenika je temeljna misija Crkve. Ovo poglavlje bavi se razvijanjem pristupa njegovanju prakse podizanja učenika u EPC-u.

Učenici Isusa Krista odani su svojem Učitelju i nastoje Mu biti poslušni u svemu što im je zapovjedio. Matej smatra da podizati učenike znači ugledati se na Isusovo ophođenje prema Dvanaestorici. **Misija je to koja obuhvaća vršenje Isusova poslanja pozivanjem, podučavanjem i krštavanjem.** Sve se to mora odvijati u kontekstu mjesne crkve, ali velik dio posla jamačno će se odvijati izvan zidina crkvene zgrade. Kao što sam već pokazao, Krist je po Svetom Duhu prisutan u zajednici. Kad potencijalni učenici začuju Kristov poziv slušajući Njegovu Riječ, pruža im se prilika da se odazovu. Postoje tri glavna načina kako učenici rastu i pomažu drugima u napredovanju. Ova tri načina predstavljaju praktična rješenja problema koji sam na početku opisao.

3.1 Dijagnoza: “Naivna neposlušnost”

U prvom sam dijelu članka opisao problem kao neposlušnost Velikom poslanju. Kad negdje nema podizanja učenika, riječ je o problemu neposlušnosti Isusovoj zapovijedi da činimo ljude učenicima. Međutim, ne smatram da je to cijela priča. Na temelju ovih razgovora te osobnog iskustva zaključujem da se u mjesnim crkvama EPC-a ovoj zapovijedi ne pridaje dovoljan značaj. Nije stvar u tome da se o Velikom poslanju ne čita i ne propovijeda, nego da je često “idite” najistaknutiji dio teksta. Rijetko sam, ako ikad, čuo propovjednike ili predavače da govore o podučavanju novih učenika kako vršiti i slušati sve Isusove zapovijedi. Rijetko

se navode druge pouke iz Mateja kao primjeri onoga čemu trebamo podučavati Kristove učenike.

Ako zajednica ne zna što je Isus htio reći riječima “činite ih učenicima”, teško da možemo reći da je u potpunosti riječ o neposlušnosti. Problem je, stoga, u tzv. naivnoj neposlušnosti. Odnosno, većina članova zajednice vjerojatno nije podučena što znači *biti* učenik i *podizati* učenike te nisu osposobljeni za to. Bilo kakvo rješenje za oba problema mora započeti prepoznavanjem ove činjenice. Smatram da je naivna neposlušnost preciznije objašnjenje problema. Kad se u nastavku budem bavio ovim izazovom, i učenje i poslušnost predstavljat će važne elemente rješenja.

3.2 Rješenje: “Podizanje učenika s dna”

Tijekom razgovora s njime Ivan mi je spomenuo nešto što sam i sam opazio u EPC-u: postojanje međugeneracijskog problema. Pastori nisu od svojih pastora naučili kako podizati učenike, a ni njihovi pastori to nisu naučili od svojih. Lako je reći: “Nisam naučio kako se to radi.” U pitanju je značajan čimbenik u dijagnozi naivne neposlušnosti. Dapače, ne možemo izmijeniti pastore koji nisu osposobljeni podizati učenike. Stoga, nije mudro niti korisno očekivati da se naši pastori naviknu na nešto čemu nisu niti poučeni. Isto tako, ne bih sugerirao uvođenje promjena u način prezbiterskog funkcioniranja EPC-a.

Umjesto toga, predlažem da sami započnemo. Kao mladi članovi zajednice, koji žele postati učenici i podizati druge učenike, najprije trebamo početi učiti i vršiti Veliko poslanje “s dna”. Predlažem da mladi vođe i svećenici počnu svjesno podizati učenike u vlastitu okruženju. To znači da moraju biti potpuno angažirani u Kristovu tijelu u mjesnim crkvama EPC-a jer, biti odan Kristu, znači biti vjeran Njegovoj Crkvi. Trebamo se odazvati Isusovoj zapovijedi o Velikom poslanju u vidu “informirane poslušnosti” — što je suprotno naivnoj neposlušnosti.

Moji su sugovornici već donekle pokazali što to znači. Marta je tijekom razgovora neprestano govorila o tome kako je promašila cilj, priznajući da je bila neposlušna. Uočila je da treba početi vršiti Veliko poslanje. Matko je govorio o tome kako je njegov put prema tome da postane učenik počeo kod kuće i nastavio se kad se u srednjoj školi susreo sa starijim prijateljima i mentorima koji su ga podučavali, odgovarali na njegova pitanja i upuštali se u duge i duboke diskusije s njim. Ova su ga prijateljstva nagnala da u svome domu počne održavati obiteljsku pobožnost i poučne sastanke za one koji se pripremaju za krštenje. Unatoč tomu što je zaposlen i nije u punovremenoj misijskoj službi, Luka već godinama ide na večernja predavanja na lokalnome teološkom učilištu. Noah i Tamara su sklapali prijateljstva unutar kojih mogu mlađim naraštajima prenositi ono što su naučili.

Ovi su učenici, u izvjesnoj mjeri, već svjesni da moraju biti poslušni neovisno

o smjeru kretanja mjesne crkve ili o tome što je važno pastoru. Ni u jednoj situaciji u kojoj su iskoračili naprijed nisam imao dojam da se neprikladno podižu protiv autoriteta pastora EPC-a. Prije svega, pozivam članove EPC-a da uče i napreduju u spoznaji toga što znači biti učenik i podizati učenike u zajedničkoj poslušnosti Velikom poslanju. U nastavku ću iznijeti tri jasna načina kako to učiniti.

S obzirom na činjenicu da podizanje učenika znači ugledati se na Kristovo ophođenje sa sljedbenicima, rješenje mora početi traženjem odgovora u Isusu. Učitelj mora biti u središtu svih napora podizanja učenika. Uz to što ću pružiti praktično rješenje za veću učinkovitost u podizanju učenika u EPC-u, navest ću i pozitivne primjere iz EPC-a koji pokazuju da ono što predlažem već postoji i da može pomoći zajednicama EPC-a da budu vjerne Poslanju koje nam je predano. Nadovezujući se na misli iz prvog poglavlja, predlažem da rješenje podrazumijeva trostruki pristup koji obuhvaća podučavanje, duhovne discipline i prijateljstvo. Ove tri komponente stoje u međusobnom skladu i pružaju nam opsežno rješenje za kompleksan problem o kojem smo naširoko govorili.

3.3 Trostruki pristup

3.3.1 Podučavanje

Isus nas u svojem Poslanju poziva da podučavamo učenike da drže *sve* što je zapovjedio (Mt 28,20). To znači da se učenje, kao aspekt naše službe, nikad ne može iscrpiti. Uvijek će biti posla. To je u skladu s Bonhoefferovim uvjerenjem da je Krist prisutan u podučavanju svojih zapovijedi, kao i u propovijedanju cjelokupnoga Pisma. Propovijedanje je nezamjenjivo u službi Riječi, ali nije jedini način podučavanja koji koristi Crkvi. Prisjećajući se tri Kellerova stupnja podučavanja Riječi, EPC može i treba aktivno podučavati članove Crkve na svakoj razini i u svakoj zajednici. Kultura propovijedanja zdrave biblijske doktrine mora se svjesno planirati, razvijati i pokretati u cijeloj EPC. Apeliram na prezbiterije i vođe crkava da počnu pokretati i uspostavljati planove za osnaživanje podučavanja u svakoj zajednici EPC-a. Međutim, strategija koju ovdje predlažem počinje "s dna". Vjerujem da možemo podizati učenike i bez izričite inicijative prezbiterija EPC-a.

U idealnom slučaju, dublje i kvalitetnije biblijsko propovijedanje trebalo bi započeti od pastora lokalne crkve EPC-a. Moje je uvjerenje da pastorov prvi prioritet mora biti propovijedanje Svetog pisma. U sklopu najvažnijeg elementa podizanja učenika, pastor bi trebao biti predvodnik. Tako je i Pavao bodrio Timoteja: "propovijedaj Riječ, uporan budi – bilo to zgodno ili nezgodno – uvjeravaj, prijeti, zapovijedaj sa svom strpljivošću i poukom" (2 Tim 4,2). Ovo mora biti pastorova najveća briga. Budimo jasni: ne mislim na bilo kakvo podučavanje, nego konkretno na ekspozicijsko izlaganje Biblije. S vremenom će dosljedno propovijedanje Biblije obaviti onaj najteži dio izgrađivanja Crkve (vidi Helm 2014,

12). To ne znači da je loše povremeno imati gostujuće propovjednike. Međutim, ako pastor ne propovijeda redovito, bit će teško razumjeti viziju Crkve, a kamoli je tek vršiti. Unutar EPC-a sam opazio da su crkve u kojima je pastor redovito propovijedao uglavnom bile među najzdravijim i najživljim crkvama u pokretu. Naš cilj, kao članova EPC-a, treba biti poticanje naših pastora na posvećivanje vremena dubljem proučavanju Biblije kako bi mogli donositi zdravo učenje svojim zajednicama – kako s propovjedaonice tako i u vidu razgovora s članovima Crkve.

Na sreću, postoje praktična rješenja. Pastori i laici, koji vode, mogu se bolje osposobiti tako što će se uključiti u *Langhamovo partnerstvo* za biblijsko propovijedanje u Hrvatskoj. Uz Johna Stotta kao vizionara, *Langham* je osmišljen za osposobljavanje pastora koji nemaju teološku naobrazbu s adekvatnim sredstvima za proučavanje i propovijedanje ekspozicijskih propovijedi i podučavanje biblijskih tekstova u drugim svojstvima u mjesnoj crkvi. Trenutačno u Hrvatskoj postoje tri propovjednička kluba u tri regije: u Dalmaciji, Slavoniji i Zagrebu. Neformalno ozračje pruža pastorima sigurno mjesto gdje mogu govoriti o svojim iskustvima u drugim vidovima službe. Promičući praksu biblijskog podučavanja, *Langham* će potpomagati napore za podizanje učenika u Hrvatskoj.

Tijekom razgovora s Ivanom naišao sam na čuđenje zbog toga što ne postoji snažnija povezanost između mjesnih crkava i teoloških učilišta. Propitivanje razloga za to nadilazi djelokrug ovoga rada. Ipak, kao što sam predložio rješenje koje dolazi “s dna”, sugeriram da teološko i biblijsko obrazovanje krene od samoga studenta. Ako potencijalni studenti budu težili teološkom obrazovanju, prirodno je da će razne postojeće ustanove reagirati na to. Luka je dobar primjer mladog poslovnjaka koji je upogonio sve što mu mjesna biblijska škola može ponuditi, bila ona akreditirana ili ne. Dakako, nije riječ o savršenom rješenju. Međutim, u kontekstu u kojem se nalazimo rekao bih da nema boljeg načina nego da student pokaže inicijativu i vjeruje da će Gospodin providjeti prilike za učenje u postojećim ustanovama.

S obzirom na moj prijedlog da počnemo promicati podizanje učenika “s dna”, prvi stupanj – najneformalniji od tri stupnja službe Riječi – također je iznimno bitan. Osobni su odnosi ključni za međusobno opominjanje s biblijskom mudročću (Kol 3,16). Vrlo je važno da u takvim neformalnim razgovorima obje strane ciljano ispituju jedna drugu i u promišljanju dopuste da Pismo progovori u kontekstu potreba obje strane, bilo da se radi o odnosu između mentora i učenika ili o prijateljstvu u kojem se obje osobe međusobno potiču na dobra djela (Heb 10,24). Katkad će samo postavljati pitanja i, kao prijatelji, hrvati se s problemima. Katkad će izlagati biblijske odjeljke koji se tiču potreba jednoga od njih. Kako god bilo, svjesno podizanje učenika mora obuhvaćati podučavanje.

Podizanje učenika događa se i kod kuće. “Podučavanje i odgajanje djece (Izr 13,24) u Božjoj Riječi treba biti za dobrobit obitelji i naroda (Pnz 6,2-3;24-25)”

(Jambrek 2009, 103). Stari zavjet je ispunjen pozivima roditeljima da “revnosno” podučavaju buduće naraštaje Božjim zapovijedima (Pnz 4,9; 6:7; 11:19; Izr 5,1; 23,19). Matkova dogodovština pokazala je da je i moguće i važno da se obitelji angažiraju u podizanju učenika. Njegova priča isto tako predstavlja brojne posvećene članove EPC-a koji prolaze edukaciju za učenje unutar svog doma. Kad očevi i majke podučavaju djecu da vrše sve što im je Isus zapovjedio, tada praktično čine svoju djecu učenicima. U pitanju je još jedan primjer prvog stupnja službe Riječi i upravo ono što zagovaram u podizanju učenika s dna.

Prvo rješenje za suočavanje s naivnom neposlušnošću je podučavanje. Pravilno podučavanje vodi transformaciji iz naivnog u informirano. Kad jednom učenik shvati suštinu Velikog poslanja i što znači poslušno vršiti Isusov nauk, posluš, odnosno neposluš, barem će biti informirani. Učeniku, koji je podučen, neznanje više nije izlika. Naravno, to ne znači da je učenju došao kraj. Proces života učenika i podizanja učenika traje doživotno.⁵ Dapače, učenik Isusa Krista odlikuje se proučavanjem, rastom i sazrijevanjem. Kao što je život učenika Isusa Krista proces, tako će i promicanje biblijskog podučavanja u EPC-u potrajati.

3.3.2 Duhovne discipline

U mojim razgovorima s članovima EPC-a nijedan od mojih sugovornika nije spomenuo pojam “duhovne discipline”. A kad bi i spomenuli jednu ili dvije discipline (npr. čitanje Biblije ili molitvu), one nikad nisu bile glavni fokus njihovih odgovora. To ne čudi, budući da se, koliko znam, u crkvama EPC-a o disciplinama rijetko govori i poučava. Jasno, to ne znači da članovi EPC-a nikada ne prakticiraju duhovne discipline. Kao što sam spomenuo u drugom poglavlju, molitveni sastanci i biblijska proučavanja redovit su dio standardnog tjedna u EPC-u. Uz to, mnogi članovi provode dio jutarnjega nedjeljnog bogoslužjenja u molitvi. Bilo bi pogrešno sugerirati da se o molitvi i čitanju Biblije ne uči i da ih se ne potiče, kako u okviru zajednice tako i samostalno.

Ove su dvije prakse uglavnom jedine discipline o kojima se govori. Uglavnom ih se koristi rutinski. Međutim, ako osoba svakog dana čita i moli se zbog tradicije, tako se bitno umanjuje svrha i učinkovitost duhovnih disciplina. Nadovezujući se na ono što sam napisao u četvrtom poglavlju, discipline su “djelatnost u našoj moći – nešto što možemo učiniti – što nas dovodi do točke gdje ćemo moći učiniti ono što, trenutačno, izravnim naporima, ne možemo” (Willard 2006, 150). Drugim riječima, discipline se ne trebaju obavljati isključivo zato da bismo održali zajedništvo s Gospodinom, nego im je, po naravi, svrha rastegnuti učenike do one točke u zajedništvu s Isusom koju inače ne bi mogli dosegnuti.

5 Svakodnevne su odluke dio putovanja. Vidi Stanko i Ljubinka Jambrek, “Uloga Biblije u svakodnevnom životu.” *Kairos: Evanđeoski teološki časopis*, God. 4, broj 2, 159–180.

Da bismo mogli učinkovitije podizati učenike Isusa Krista, moramo isticati koliko je značajno uzrastati uz pomoć duhovnih disciplina. Unatoč mojem pozivu na “podizanje učenika s dna”, vjerujem da se ovaj konkretan aspekt podizanja učenika može lako poticati odozgora. **Pastori i članovi prezbitarija mogli bi organizirati konferenciju o razumijevanju duhovnih disciplina.** Mnogo je načina na koje bi EPC mogla poduprijeti bolje razumijevanje duhovnih disciplina, ali svakako će započeti time što će ih prakticirati. Ne tražim da članovi EPC-a počnu odmah prakticirati duhovne discipline, čisto reda radi. Takvo je razmišljanje kontraproduktivno: “Zakonski obvezujuće discipline odišu smrću” (Foster 1988, 9). Umjesto toga, učenik bi trebao izabrati jednu disciplinu, pouzdati se da će mu Gospodin uz tu disciplinu pomoći u napredovanju te se upustiti u nju s jedinim ciljem: oponašati Krista.

Ovo je nešto što je najlakše činiti samostalno. Ne treba vam nitko drugi. Po definiciji, biblijska osama i post obavljaju se samostalno. Svaki učenik Isusa Krista posjeduje potreban materijal za prakticiranje duhovnih disciplina. I zbilja, u tome je jednostavnost i ljepota raznih praksi. U vrijeme u kojem nam sve odvlači pozornost i u društvu koje voli razgovarati, teško je posvetiti se duhovnim disciplinama. Međutim, one su vrlo važne za svakog učenika koji želi biti više poput svojeg Učitelja. I dok podučavanje može transformirati naše shvaćanje tako da više ne budemo naivni, nego informirani, duhovne su discipline najutjecajnije u pretvaranju neposluha u posluh.

3.3.3 Međuljudski odnosi

Podizanje učenika – pozivanje i podučavanje drugih da oponašaju Isusa Krista – ne može se postići bez ostvarivanja smislenih odnosa. Ovdje nam hrvatska kultura može pripomoći. Hrvati uglavnom pridaju veliki značaj ispijanju kave. U kafićima se dogovaraju poslovi, sklapaju se ugovori i odnosi se jačaju. Stoga, zbujujuće je vidjeti kako brojni članovi EPC-a potpuno odbacuju ovaj običaj. Smatram da se hrvatska sklonost druženja oko kave i njihov prirodni dar gostoljubivosti uklapaju u novozavjetne vrijednosti. Kad bi se ove stvari pravilno koristile, činile bi učinkovitu metodu podizanja učenika. Neovisno o mjestu događanja, ako želimo podizati učenike, moramo težiti dubokim prijateljstvima. Vežano uz četvrto poglavlje, prijateljstvo je najprirodniji kontekst za ranjivost i otvaranje, za postavljanje pitanja i za službu Riječi prve razine (najneformalniji vid).

Mnogo je pozitivnih primjera prijateljstva u EPC-u. Jedan od događaja koji je više sugovornika spomenulo bili su godišnji kampovi u Orahovici, gradiću na istoku Hrvatske. Osobno sam vidio kako mnoga doživotna prijateljstva započnu i razvijaju se na ovim kampovima. Postoje brojna duboka, ranjiva prijateljstva u mjesnim crkvama, ali i izvan granica gradova. Sklonost izgrađivanju snažnih međuljudskih odnosa je, vjerujem, ono u čemu je EPC najsnažnija, možda zbog same kultura koja pridaje velik značaj obitelji i prijateljstvu. Prijateljstva nose ve-

liki potencijal za pozivanje nevjernika da postanu učenici. Osim toga, ova snažna prijateljstva pružaju najbolji kontekst za kontinuirano učenje.

Kao što sam već rekao, svjesni su napori ključan dio procesa podizanja učenika. Bilo da se radi o formalnom osposobljavanju za misiju ili o nečem neformalnom poput prijateljstva, dobrotu, otvorenost i prijateljski razgovori sami po sebi neće nam pomoći da rastemo kao Kristovi sljedbenici. Ciljano podučavanje mora se nalaziti u svakoj uspješnoj formuli za podizanje učenika. Matko je naveo više primjera ciljanog podučavanja u okviru postojećih poznanstava: vođenje obiteljske pobožnosti i održavanje predavanja za vjernike koji se žele krstiti. Prema vlastitu priznanju, njegov otpor prema ciljanom učeničkom odnosu s nekim koga jedva poznaje pokazuje da u Hrvatskoj prijateljstvo i svjesno podučavanje idu ruku pod ruku. U tome se vidi kako sva ova tri odvojena aspekta podizanja učenika, koja zagovaram, mogu biti blisko povezani.

Zaključak

Učenici Isusa Krista potpuno su posvećeni svojem Učitelju i nastoje vršiti sve što im je zapovjedio. I sam Isus je bio uzor potpune poslušnosti jer je proživio svoj zemaljski život u pokornosti Ocu (Iv 17,4; Fil 2,8). Dakle, vršenje zapovijedi je primarni način oponašanja Isusa Krista. Podizanje učenika predstavlja kontinuirani odraz Isusove službe. Jednostavno rečeno, poslušnost Velikom poslanju jest biblijsko rješenje za problem u Hrvatskoj. U kontekstu, članovi EPC-a proučavat će Bibliju i podučavat će druge kako da žive u poslušnosti Isusovim zapovijedima, aktivno će se uključivati u duboke odnose s drugim učenicima i prakticirat će više duhovnih disciplina. Zajednice pune učenika, koji žive sva tri elementa, nedvojbeno će biti uspješne u svojim naporima za podizanje učenika.

Ne predlažem ništa novo. Ako vam je podizanje učenika onako kako je to Isus zapovjedio učenicima nepoznato, to je zato što su vam ga brojni programi, službe i projekti kojima se bavimo učinili dalekim. Pozvani smo vršiti sve što nam je zapovjedio Isus. Kad nam poslušnost postane važnija od rezultata, tada će doći do podizanja učenika. Ne predlažem nikakve prečace. Ovo je u skladu s time kako je Isus učio svoje sljedbenike da podižu učenike.

Više je stvari koje ne tražim. Prvo, ne tražim da bilo koji od ova tri elementa – propovijedanje, prijateljstva i duhovne discipline – postane zamjena za Isusovo učenje. Uzimanje svoga križa, glad za pravедnošću i okretanje drugog obraza, recimo, spadaju u ono što je poučavao Isus. Cilj je ponovno shvatiti na što to Isus poziva svoje učenike, a ne zaobilaziti Njegove zapovijedi. Trostruki pristup predstavlja kontekstualiziranu metodu vršenja onoga čemu je Isus izvorno podučavao svoje učenike. Drugo, ne smatram da je potrebno uvoditi promjene u pentekostalnu teologiju. Ni u kom slučaju ne zagovaram dekonstruiranje doktrine

koje se drži EPC. Dapače, o temeljnim vjerovanjima se i dalje treba podučavati i uravnoteženo ih objašnjavati. Treba se potruditi kako bi pastori mogli razumjeti “Izjavu o vjeri” te kako bi se članovi Crkve upoznali s temeljnim načelima kršćanske vjere i pentekostalne doktrine. I, konačno, ne pozivam na smjene u vodstvu EPC-a. Vjerujem da su ove tri komponente učenja korisne na svim razinama. Međutim, te ideje ne ovise o inicijativama vođa u EPC-u.

Ono što želim jest pozvati svoju generaciju i onu mlađu da počnu stavljati veći naglasak na ove tri komponente: podučavanje, duhovne discipline i prijateljstva. Kao što smo vidjeli na primjeru Hrvatovaca, ako ih nema, mjesna će crkva uvenuti. Kršćanska zajednica, koja prakticira barem dvije od ovih triju komponenti, može opstati, pa čak možda i napredovati. Vjerujem da će mjesna crkva EPC-a, u kojoj postoje sve tri komponente, procvjetati kao Crkva koja podiže učenike. Rješenje koje predlažem ne mora se činiti revolucionarnim. Ipak, vjerujem da može mijenjati živote, kako učenika Isusa Krista kao pojedinaca tako i zajednice učenika u Hrvatskoj.

Radi toga naš pogled uvijek treba biti uperen u Isusa, “Početnika i Dopravitelja naše vjere” (Heb 12,2). “Naša želja da ispunimo poziv Velikog poslanja i činimo ljude učenicima. . . proistječe iz naše žarke želje da spoznamo Krista” (Borthwick 2015, 179). Učeništvo se neće dogoditi bez iskrene čežnje da upoznamo Isusa i živimo u pokornosti Njegovim zapovijedima. Pozivam nas da se vratimo na Galilejsku goru, gdje su se jedanaestorica susrela sa svojim uskrslim Učiteljem. Kao što smo vidjeli, vjerujem da nam na raspolaganju stoje svi resursi i sposobnost da se odazovemo Velikom poslanju kao što su to učinili Isusovi prvi učenici. Neka apsolutna vlast našeg Učitelja, Njegov veliki poziv i vječna prisutnost motiviraju crkve u Hrvatskoj u radosnim nastojanjima da podignemo nove učenike Isusa Krista.

Literatura

- Balog, Antal, ed. 2009. *Temeljne istine Svetoga pisma: Naučavanje, vjerovanje, i život posvećenja vjernika Evanđeoske pentekostne crkve*. Osijek: Izvori.
- Bonhoeffer, Dietrich. 1954. *Life Together*. Prev. John W. Doberstein. New York: Harper & Brothers.
- Bonhoeffer, Dietrich. 1959. *The Cost of Discipleship*. Prev. R. H. Fuller. New York: Simon and Schuster.
- Chapell, Bryan. 2005. *Christ-Centered Preaching: Redeeming the Expository Sermon*. Grand Rapids: Baker Academic.
- Edman, V. Raymond. 2012. *The Disciplines of Life*. C.S. Lewis Institute. http://www.cslewisinstitute.org/The_Discipline_of_Discipleship_page1.

- Foley, Thomas. 2017. *As We're Going: A Journey Toward Congregation Based Disciple Making*. Charlottesville: Christian Educators Outreach.
- Foster, Richard J. 1988. *Celebration of Discipline: The Path to Spiritual Growth*. Rev. ed. San Francisco: HarperSanFrancisco.
- Grenz, Stanley J. 1994. *Theology for the Community of God*. Nashville: Broadman and Holman Publishers.
- Guinness, Oz. 1998. *The Call: Finding and Fulfilling the Central Purpose of Your Life*. Kindle Edition. Nashville: Word.
- Helm, David. 2014. *Expositional Preaching: How We Speak God's Word Today*. Wheaton: Crossway.
- Hollenweger, Walter J. 1997. *Pentecostalism: Origins and Developments Worldwide*. Grand Rapids: Baker Academic.
- Hrvatski jezični portal. "Učenik." <http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search>.
- Jambrek, Stanko i Ljubinka. 2010. "Uloga Biblije u svakodnevnom životu." *Kairos: Evanđeoski teološki časopis*, God. 4, br. 2, 193–212.
- Jambrek, Stanko. 2009. "Evanđeosko kršćanstvo i obitelj." *Kairos: Evanđeoski teološki časopis*, Vol. 3, No. 2, 193–212.
- Keller, Timothy. 2015. *Preaching: Communicating Faith in an Age of Skepticism*. New York: Penguin Books.
- Kolarić, Juraj. 2005. *Ekumenska trilogija: Istočni kršćani, pravoslavni, protestanti*. Zagreb: Prometej.
- Lausanne Movement. "The Lausanne Covenant." <https://www.lausanne.org/content/covenant/lausanne-covenant>.
- Synan, Vinson. 1984. "Pentecostalism." U: *Evangelical Dictionary of Theology*, edited by Walter A. Elwell, 835–39. Grand Rapids: Baker Book House.
- Thompson, Curt. 2010. *Anatomy of the Soul*. Carol Stream: Tyndale House Publishers.
- Wilkins, Michael J. 1992. *Following the Master: A Biblical Theology of Discipleship*. Grand Rapids: ZondervanPublishing House.
- Willard, Dallas. 2006. *The Great Omission, Reclaiming Jesus's Essential Teachings on Discipleship*. London: HarperCollins Publishers Ltd.
- Witherington III, Ben. 2006. *Matthew*. Smyth & Helwys Bible Commentary. Macon: Smyth & Helwys.

S engleskog preveo Davor Edelinski

Jeremy Bohall

Making Disciples in Croatia – Part II

Abstract

This project explores how the Evangelical Pentecostal Church (EPC) in Croatia is making disciples of Jesus Christ today. The goal is to demonstrate that despite the worldwide and local deficit in effective disciple making, the EPC has the resources and potential to live in obedience to the Great Commission. This has been shown by looking at the historical definition of a disciple, exegeting Matthew 28:16-20, exploring the proper context of disciple-making, and interviewing several members of the EPC. Upon examination, while there are multiple causes for the lack of disciples in Croatia, the primary problem is that of what will be called naive disobedience. It will be argued that local churches in the EPC have not been taught how to properly make disciples. By presenting the importance of teaching, relationships, and practicing the spiritual disciplines, it will be demonstrated that a solution to the lack of disciple-making exists within the EPC.